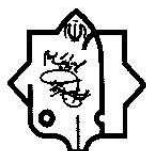
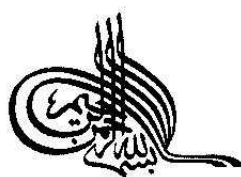

۲، ده دوازده : ۵۹۳ ۱۵۹۳

هیئت معارف جنگ
شهید شهید علی مهدی شیرازی

مدارک درجه

نویسنده: دریا دار دوم ستاد عبدالله معنوی رودسری

سرشناسه	معنوی رودسری، عبدالله، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	مدار ده درجه / نویسنده عبدالله معنوی رودسری.
مشخصات نشر	تهران: ایران سبز، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	ده، ۱۶ ص.: مصور؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک	978-600-7416-35-8
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	سیاست جغرافیایی -- اقیانوس هند، منطقه
موضوع	Geopolitics -- Indian Ocean Region
موضوع	سیاست جغرافیایی -- دریای عمان
موضوع	Geopolitics -- Oman, Gulf of
موضوع	سیاست جغرافیایی -- ایران -- دریای عمان
موضوع	Geopolitics -- Iran -- Oman, Gulf of
موضوع	نیروی دریایی -- ایران
موضوع	Sea-power -- Iran
موضوع	نیروی دریایی -- ایالات متحده
موضوع	Sea-power -- United States
موضوع	راهبرد دریایی
موضوع	Naval strategy
موضوع	ایالات متحده -- سیاست نظامی
موضوع	United States -- Military policy
رده بندی کنگره	JC۳۱۹/م۶م۴ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	۳۲۰ ۱۲
شماره کتابشناسی ملی	۵۱۴۶ ۱۲

مدار ده درجه

نویسنده: دریادار دوم ستاد عبدالله معنوی رودسری

نوبت / سال چاپ: اول / ۱۳۹۷

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۱۶-۳۵-۸

شمارگان: ۱۰۰۰

ناشر: انتشارات ایران سبز

قیمت: ۶۵۰۰ تومان

مرکز پخش: تلفن: ۲۲۴۸۸۷۵۶ نمابر: ۲۲۴۸۸۶۵۰ - صندوق پستی ۵۵۴ - ۱۹۵۷۵

کلیه حقوق برای هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیادشیرازی» محفوظ است.

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۹	ژئوپلیتیک دریای عمان و اقیانوس هند
۱۷	موقعیت راهبردی سه گذرگاه (هرمز، باب‌المندب، مالاکا)
۲۵	موقعیت راهبردی حوض اقیانوس هند تا مدار ده درجه
۴۱	توان نظامی آمریکا (دشمن) در خلیج فارس، دریای عمان و اقیانوس هند
۴۹	راهبردهای دفاع دریایی آمریکا در دریای عمان و اقیانوس هند
۸۳	راهبردهای دفاع دریایی جمهوری اسلامی ایران
۹۷	نتیجه‌گیری
۱۰۰	منابع

مقدمه

مدار ۱۰ درجه شمالی آب‌های آزاد اقیانوس هند، در واقع، در برگیرنده «تنگه هرمز»، «باب المندب» و «مالاکا» بوده، که نقش بسیار مهمی در اقتصاد جهانی داشته است. به طوری که یک سوم تجارت دنیا در این منطقه صورت می‌گیرد. جمهوری اسلامی ایران از طریق دریای عمان به ۲۰ درصد اقیانوس‌های دنیا مشرف بوده و این در حالیست که حدود ۲/۴ میلیارد نفر از جمعیت جهان در حاشیه همبر ۲۰ درصد قرار داشته و توجه به این موقعیت راهبردی می‌تواند برای کشورمان یکی از فرصت‌های استثنائی در راستای توسعه دریا محور، تأمین امنیت و اعمال حاکمیت بر این منطقه رقم زند.

تأمین امنیت دریایی و دریایی به عوامل گوناگونی از جمله امنیت حاشیه و خطوط تماس آن با همسایگان منطقه است. موضوع امنیت در ادوار گوناگون حول محورهای خاصی از جمله توانایی‌های سخت افزاری معطوف بوده است، اما با تغییرات و ظهور پدیده‌های جدید اجتماعی، مؤلفه‌های تأمین امنیت سرزمینی به مسائل اجتماعی و فرهنگی نیز مرتب شده و از این رو، امنیت جوامع فعلی بیش از پیش به مؤلفه‌های نرم افزاری گره خورده است. از جمله مؤلفه‌های نرم در تأمین امنیت فرامرزی، توانمندی در تولید اقتصاد و ابعاد پدیده‌های فرهنگی و اجتماعی است (رامشت، ۱۳۹۰: ۴۶۴).

آگاهی از موقعیت‌های ژئوپلیتیک سرزمین ملی، شناخت وضعیت‌ها و قابلیت‌های فضای ملی، شناخت دقیق استعدادها و توانمندی‌های توسعه در فضای ملی، تنگناهای امنیتی و توسعه فضایی درون کشور، اهداف، خواسته‌ها و علائق ژئوپلیتیک بازیگران منطقه‌ای و جهانی، سنجش، ارزیابی و کدگذاری منابع تهدیدات داخلی و خارجی و... و بهره‌برداری از فرصت‌های ژئواکونومیکی از مسائل اساسی است که در دستور کار بسیاری از حکومت‌ها قرار گرفته است.

بنابراین، می‌توان گفت که در قرن بیست و یکم، سرمایه‌گذاری در عرصه اقتصادی همان کاری را خواهد کرد که قدرت آتش بالای نظامی قادر به انجام آن بوده است. در تفکرات ژئواکونومیک، نفوذ و رخنه در بازارها، جایگزین پایگاه‌های نظامی خارج از کشور قدرت‌های بزرگ می‌شود. از اینرو، دیپلمات‌ها امروزه مدعی دفاع از منافع اقتصادی و سیاست ملی هستند (عزتی، ۱۳۹۰: ۱۰۶).

یکی از این موقعیت‌های ژئوپلیتیک ایران، سواحل دریای عمان (مکران) در جنوب شرقی سرزمین ایران است. منطقه دریای عمان و اقیانوس هند یکی از حوضه‌های ژئوپلیتیکی مهمی است که شامل کشورهای ایران، امارات، عمان، پاکستان و هند می‌باشد. وجود دو قدرت هسته‌ای در این حوزه و توجه ویژه کشورهای منطقه‌ای، مانند آمریکا و تلاش برای حضور مداوم در آن، حضور فعال بر ایران را در این منطقه و برنامه‌ریزی برای شرایط بحرانی را چندین برابر می‌کند (صنوعی، ۱۳۷۹: ۱۶۱).

بازیگران مهم در اقیانوس هند

اکثر اوقات در تاریخ مساصر اقیانوس هند، ملقب به "دریاچه بریتانیا" با امنیتی همراه بوده است که با کشتی‌های وگان سلطنتی و تا زمان فسخ اقدامات امنیتی "شرق سوئز" در سال ۱۹۷۱ تضمین می‌شد. از میانه دهه ۶۰ به بعد، رشد ثابتهی از حضور دو ابرقدرت، که کاهش حضور بریتانیا را متعادل می‌ساخت، مشاهده گردید. هرچند که اثرات این تغییر قدرت برای کشورهای حاشیه اقیانوس هند پیامدهای متفاوتی داشت، اما در امنیت ملی اینان، هند، تفاوتی حاصل نشد (Lehr, 2002: 4).

در طی چند دهه، اقیانوس هند به صفحه شطرنجی برای رقابت استراتژیک و مانورهای ابرقدرت‌ها تبدیل شد؛ در عین حال، نقش مرکزیت در تسهیل تجارت جهانی و رشد اقتصادی را نیز بازی کرده است. امروزه در این حوزه گرایش‌ها به کشتیرانی و تجارت بین‌المللی، بویژه تجارت خارجی به صورت الویت ملی برای

بسیاری از ملل، و بیشتر با تأکید بر اهمیت اقیانوس به عنوان تسهیل‌کننده تجارت جهانی پدیدار شده است.

از اینرو، این نگرانی وجود دارد که ظهور قدرت خصمانه‌ای در آن ممکن است بر تجارت و جریان آزاد انرژی تأثیر منفی بگذارد. طبیعتاً کشورهایی که بیشترین نقش را در تجارت دریایی دارند، در ارتباط با امنیت اقیانوس هند و تنگه‌های استراتژیک نقش دریایی بیشتری خواهند داشت. در واقع، از آنجایی که بر استراتژی‌های ژئوپلیتیکی یک کشور انرژی نقش مهم و تأثیرگذاری دارد، هرگونه آشفتگی در تأمین این پیلادهای جدی دربر خواهد داشت. با فرض تقاضای رو به رشد انرژی از طرف کشورهای مصرف‌کننده آن، ناگزیر این کشورها درباره امنیت مسیرهای ارتباط دریایی و نوار تنگه‌های استراتژیک منطقه حساس می‌باشند.

فرمانروایی بر مشترکات و استراتژی دریایی ایالات متحده آمریکا در اقیانوس هند

ایالات متحده همواره برای حفظ برتری و هژمونی خود، استراتژی‌های مختلفی را در احاطه، کنترل، مشارکت و بازدارندگی کشرها و مناطقی که می‌بایست یکی از قطب‌های چندگانه حکمرانی‌ش شوند، تدبیر کرده است. این کشور از یک سو اقدام به کنترل و مشارکت با اروپا و ژاپن کرده و از سوی دیگر، چین و روسیه را محاصره و بازداشتی است (Deng, 2001: 345).

فرمانروایی بر مشترکات، راهبرد کلیدی جهت حفظ قدرت جهانی ایالات متحده به عنوان قدرت برتر در جهان است. این استراتژی به ایالات متحده اجازه می‌دهد تا از دیگر منابع قدرتی، من جمله توان نظامی و اقتصادی خود، همچنین توان نظامی و اقتصادی متحدینش به طور کامل بهره‌برداری کند. در واقع، با اجرای این استراتژی، متحدین مفید باقی می‌مانند. آنان برای ایالات متحده پایگاه‌های رسمی و غیررسمی، که جاپاهای مهمی برای عبور در جهانند، را فراهم می‌سازند. در حقیقت، قدرت نظامی این متحدین به طور معتدل باعث حفظ و تقویت فرمانروایی بر مشترکات می‌شود.

همچنین فرمانروایی بر آب‌های آزاد به این کشور کمک می‌کند تا با محدود ساختن دشمنانش از دسترسیشان به منابع اقتصادی و نظامی، آنان را ضعیف گرداند. این استراتژی به ایالات متحده اجازه داده است تا به طور ناگهانی، حتی در جایی که حضور نظامی ثابتی نداشته است، جنگی را آغاز کند (Ibid, 8).

استراتژی جدید جهانی نیروی نظامی ایالات متحده در یک نشست موسوم به "ضربت و حمله دریایی موج آینده" از طرف ژنرال‌ها، دریاسالاران و نمایندگان دولت و کنگره تدوین شده است. طبق گزارش منتشر شده از طرف "مؤسسه لکزینگتون" که عهده‌دار مطالعه این استراتژی و تدارکات نظامی و جنگی برای آن بوده است، هدف این پروژه راهنمایی استراتژیکی کوتاه‌مدت برای تقویت قدرت نظامی دریایی و برداشتن گام‌های مؤثری است که باید در دفاع از تمدن آمریکا، مرکز آسیای جهانی در دهه‌های اول قرن بیست‌ویکم برداشته شود. در ترسیم پروژه، مؤسسه لکزینگتون تأکید می‌کند که همه مخاطرات آمریکا در قرن بیستم، از منطقه اروپا سرچشمه گرفته و آمریکا نه تنها به منابع طبیعی این منطقه محتاج است، بلکه برای جهانی‌سازی اقتصادی و بازاریابی خود باید در این ناحیه نفوذ داشته باشد. طبق این گزارش، حضور نظامی و پایگاه‌های دریایی - هوایی در این منطقه وسیع برای آمریکا لازم به نظر می‌رسد. اصطلاح "اوراسیا" به منطقه وسیع مشترک اروپا و آسیا گفته می‌شود و از مرزهای شرقی آلمان شروع شده و تا چین ادامه پیدا می‌کند و شامل روسیه، آسیای مرکزی، غرب آسیا، اروپای مرکزی و شرقی، خلیج فارس، هندو چین است (مولانا، ۱۳۸۱).

تنگه هرمز مهم‌ترین گذرگاه استراتژیک جهان می‌باشد که از دیدگاه جغرافیایی، در دست داشتن آن، کنترل جهانی و منطقه‌ای را فراهم می‌سازد. از این نظر، در طول تاریخ، این تنگه همواره در کانون توجه قدرت‌ها قرار داشته، به نحوی که، رقابت برای کنترل آن از سوی قدرت‌های جهانی، منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای دائماً جریان داشته است. از سویی دیگر، تنگه استراتژیک مالاکا به این دلیل که ورودی اصلی برای کشتی‌های تجاری و تانکرهای نفتی است که از

شرق به غرب و بالعکس در حرکتند، برای منطقه و جهان بسیار با اهمیت است. این تنگه مسیر اصلی ارتباط دریایی به آسیای شرقی، منطقه‌ای که پیش‌بینی می‌شود بالاترین رشد اقتصادی را در جهان داشته باشد، می‌باشد.

از اینرو، کشورهای بسیاری نیز خواهان داشتن کنترل کامل بر این تنگه یا حداقل داشتن قدرت فرمانروایی بر آن بوده‌اند. حال با در نظر داشتن این مسئله که منطقه اقیانوس هند به علت وضعیت ژئواستراتژیک خود امروزه در محاسبات جهانی اهمیت یافته است، بنابراین، با انگیزه تقاضا برای منابع کلیدی و بازارها، رقابت در بین قدرت‌های دریایی منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای برای اثرگذاری بر آن وجود دارد. بنابراین، نظم نظم جهانی، تحت امر جهانی شدن و آزادی تجاری، کشورهای منطقه را دچار می‌سازد تا برای برقراری امنیت در ترویج اقتصاد جهانی و منافع تجاری خود اقداماتی را انجام دهند. همچنین، اهمیت استراتژیک اقیانوس هند و تنگه‌هایش مورد تأکید بر قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای قرار داشته، به طوری که یکپارچگی اقتصادی جهان نقش محوری به آن داده و آن را در کانون توجه هوشیارانه رادارهای قدرت‌های داخل و خارج از منطقه قرار داده است. مجموعه این عوامل باعث می‌شود که قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای در حوزه اقیانوس هند دارای منافع مختلف و گاه متضاد بوده و در پی اثبات موقعیت خود در آن باشند. این امر باعث می‌گردد ایالات متحده استراتژی خاصی را برای فعالانه‌تر عمل کردن نیروی دریایی خود در تنگه‌های فیلیپین به کار گیرد. این مهم برای نیروی دریایی ایالات متحده وجود دارد که برای حفظ موقعیت خود در جهان در این تنگه‌ها حضور داشته باشد.

بنابراین، به نظر می‌رسد ایالات متحده آمریکا با اتخاذ رویکرد نظامی محور، به بهانه مبارزه با تروریسم و حفظ امنیت، به گسترش پایگاه‌های نظامی خود در منطقه استراتژیک اقیانوس هند ادامه خواهد داد و قدرت نظامی گسترده‌ای را در آن به وجود می‌آورد، که این پایگاه‌های نظامی تنگه‌های جنوب غرب آسیا و آسیای جنوب شرقی را احاطه می‌کند و در آن گسترش می‌یابد، تا از این طریق، از ظهور قدرت‌های رقیب جلوگیری شود. بنابراین، فضای جغرافیایی اقیانوس

هند و تنگه‌های استراتژیک آن صحنه پیچیده‌ای از همکاری، رقابت و تضاد منافع، بین قدرت‌های جهانی، منطقه‌ای، ملی و فراملی خواهد بود، که هر کدام بسته به استراتژی و سیاست‌های اتخاذ شده خود در پی کسب قدرت و اعمال نفوذ می‌باشند.

اهمیت فرهنگی و تاریخی

غرب آسیا از نظر فرهنگی - تاریخی خاستگاه و زادگاه ادیان بزرگ توحیدی و نهی است. پیامبران اولوالعزم خداوند در این منطقه رسالت جهانی خود را اعلام کرده‌اند. از حدود بیست و اندی تمدن شناخته شده، بیش از نیمی از آن در منطقه غرب آسیا تأسیس شده‌اند. بسیاری از تمدن‌های معروف دیگر نیز در همسایگی غرب آسیا باستانی شده‌اند، مانند تمدن‌های چین و هند. از نظر مذهبی شهر بیت المقدس، رای و ان ادیان الهی یهود، مسیحیت و اسلام بسیار مقدس و ارزشمند است. از نظر عربی و اعتقاد فرجام‌شناسی نیز، غرب آسیا اهمیت دارد، زیرا جنگ سرنوشت از انسان‌های آرماگدون (منطقه‌ای میان فلسطین و اردن) در غرب آسیا روی می‌دهد. حضرت مسیح (ع) و حضرت مهدی (عج) در این منطقه ظهور می‌کنند و زندگی انسان را سر و سامان می‌دهند. علاوه بر اینها، غرب آسیا گهواره قانونگذاری و دانش‌های فلسفه، ادب و... به شمار می‌آید. هنر دنیای قدیم ریشه در این منطقه دارد و از اینجا به دسترس جهان گسترش یافته است.

اهمیت سیاسی و امنیتی

غرب آسیا با توجه به بافت اجتماعی، تنوع قومی و نژادی، منابع و امکانات مادی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا توزیع منابع و امکانات طبیعی بر پایه خواست و رضایت مردم منطقه نبوده است. پس از فروپاشی امپراطوری عثمانی در جنگ جهانی اول، ایجاد مرزهای تحمیلی برای کشورهای جدیدالتأسیس بر اساس مصالح و مطامع قدرت‌های استعماری اروپا، که در غرب آسیا حضور داشتند، بدون توجه به مسائل قومی، نژادی و مذهبی مردم شکل گرفت. برای

همین، امروزه در غرب آسیا و حتی شمال آفریقا، کشوری را نمی‌توان یافت که به گونه‌ای با یکی از همسایگانش بر سر منابع آب، نفت، زمین و... اختلاف نداشته باشد. همین مشکل هر از چند گاهی به رقابت تسلیحاتی دامن می‌زند و در مواردی، باعث درگیری و جنگ کوتاه‌مدت و درازمدت در غرب آسیا شده است. بنابراین، غرب آسیا از نظر سیاسی - امنیتی هم برای مردم منطقه و هم برای کشورها - دیگر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.